

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія неперервної
освіти»

№ 1 від 23.01.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»

№ 8 від 26.01.2026

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
(учителі інтегрованого курсу «Харківщинознавство»)
«"Харківщинознавство" у контексті сучасних реалій»**

«“Kharkiv regional studies” in the Context of Modern Realities »

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання
кафедри сучасних
методик навчання
22.01.2026 №1

Харків – 2026

Розробник: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Грінченко О.І., старший викладач секції природничо-математичних дисциплін при кафедрі сучасних методик навчання КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»)

Напрямок підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОНУ від 12.10.2022 р. № 904)

Термін дії програми: з 01.01.2026 до 31.12.2028 року

Рецензенти:

Колода В.В., доцент кафедри історії України, завідувач навчально-науковою археологічною лабораторією Харківського національного університету імені Г.С. Сковороди, кандидат історичних наук, доцент

Саввіч О.М., методист Центру методичної та аналітичної роботи, магістр, методист вищої категорії, тренер НУШ, супервізор

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми зумовлена впровадженням Державного стандарту базової середньої освіти (2022), необхідністю підготовки вчителів» до концептуального оновлення організації освітнього процесу на уроках інтегрованого курсу «Харківщинознавство» з використанням актуальних технологій та методик навчання.

Особливої актуальності набуває питання забезпечення якості освіти, ефективного викладання краєзнавчого курсу в умовах зростання ролі самостійної та дослідницької діяльності учнів, поширення дистанційного/змішаного навчання. Використання сучасних технологій і методик відкриває нові можливості для підвищення навчальної мотивації учнів та формування в них комплексної картини рідного краю. Перед учителем/учителькою інтегрованого курсу «Харківщинознавство» стоїть завдання викликати в учнів цікавість і захоплення рідним краєм та його людьми, глибоке розуміння основних географічних, історичних, економічних суспільних процесів в Харківській області, сформувати ключові компетентності, геопросторову уяву та історико-хронологічне мислення.

Зміст програми ««Харківщинознавство» у контексті сучасних реалій» спрямований на формування в педагогів цілісного бачення сучасного освітнього середовища, оволодіння практичними інструментами та методиками їх використання у викладанні інтегрованого курсу «Харківщинознавство» відповідно до вимог Державного стандарту, і, як наслідок, на підвищення якості краєзнавчої освіти в сучасних умовах.

Цільова група. Учителі інтегрованого курсу «Харківщинознавство» закладів загальної середньої освіти, які потребують оновлення знань (за новими Державними стандартами/модельними програмами), прагнуть вдосконалити свої професійні компетентності у сфері навчання краєзнавства.

Обсяг (тривалість). Програма розрахована на 30 академічних годин (1 кредит ЄКТС). Передбачено проведення 36% лекційних занять, 64% практико-орієнтованих видів робіт та участь слухачів курсів у підсумкових заходах

Особливості реалізації програми. Програма реалізується як інтенсивний курс протягом 1 місяця. Проведення навчальних занять забезпечують викладачі КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» та педагоги, які володіють методиками та прийомами ефективного навчання краєзнавства в сучасних умовах.

Навчальний процес організовується з поєднанням синхронних та асинхронних форм роботи, що забезпечує гнучкість навчання, доступність матеріалів і можливість індивідуальної освітньої траєкторії для кожного слухача, що особливо важливо в умовах складної безпекової ситуації. Синхронна складова (онлайн-заняття, консультації) спрямована на

обговорення ключових теоретичних положень, демонстрацію цифрових інструментів, аналіз педагогічних кейсів та обмін професійним досвідом. Асинхронна складова передбачає підготовку до підсумкового тестування.

Особлива увага приділяється організації зворотного зв'язку. Для чого використовуються цифрові платформи, месенджери, інтерактивні опитування, спільні документи, що дозволяє оперативно відстежувати навчальний прогрес слухачів, підтримувати їхню мотивацію та залученість.

Форма (форми) підвищення кваліфікації. Інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації. Удосконалення професійних компетентностей учителів інтегрованого курсу «Харківщинознавство», необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та підвищення якості освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити й розширити знання вчителів інтегрованого курсу «Харківщинознавство» з теорії і практики навчання для реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- удосконалити професійні компетентності вчителів інтегрованого курсу «Харківщинознавство» щодо моделювання змісту краснавчої освіти, використання сучасних ефективних методик і технологій навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти;
- поглибити й розширити уміння учителів щодо організації освітнього процесу на уроках інтегрованого курсу «Харківщинознавство» відповідно до вимог державного стандарту освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться.

Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей відповідно до професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» в межах професійної діяльності вчителя інтегрованого курсу «Харківщинознавство»:

- А2. Предметно-методичної;
- Г2. Організаційної.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють знаннями та набудуть (удосконалять) уміння та навички щодо:

- теорії і практики навчання для реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;

- моделювання змісту краєзнавчої освіти, використання сучасних ефективних методик і технологій навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти;
- організації освітнього процесу на уроках інтегрованого курсу «Харківщинознавство» відповідно до вимог державного стандарту освіти.

Система та критерії оцінювання результатів.

Для оцінювання успішності навчання використовуються такі форми:

- вхідне діагностування, яке передбачає анкетування слухачів з важливих питань змісту та методики навчання інтегрованого курсу «Харківщинознавство»;
- поточне оцінювання (обговорення кейсів, виконання практичних вправ тощо);
- підсумкове оцінювання (виконання тестових завдань за змістом навчальних занять).

Для отримання документа про підвищення кваліфікації слухач має подолати встановлений прохідний поріг успішності (65% правильно виконаних завдань).

Документ про підсумки підвищення кваліфікації. За результатами успішного виконання програми видається свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка, яке розміщується на сайті Академії.

Вартість курсів підвищення кваліфікації за освітніми програмами професійного розвитку визначається Переліком освітніх послуг КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», що розміщено у розділі “Публічна інформація” на сайті КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» (<http://edu-post-diploma.kharkov.ua/>)

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено проведення інтерактивних лекційних занять. Особливістю пропонованих практичних занять є широке використання цифрових ресурсів, а також обговорення та розв’язування професійних кейсів тощо.

Підсумковими заходами є самооцінювання слухачами виконаних практичних завдань, що сприятиме аналізу засвоєння матеріалу й формуванню навичок систематизації та аналізу отриманих знань.

Зміст програми складається з 3 модулів та 14 взаємопов’язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 15 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 15 балів. Успішним вважається результат проходження тесту на

65 %. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво.

Навчально-тематичний план

№ теми	Назва навчальних тем	Кількість годин				Усього
		Лекції ї	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	
МОДУЛЬ 1. Організація освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти						
1.1.	Стратегія сучасної краєзнавчої освіти. Програмно-методичне забезпечення спецкурсу «Харківщинознавство»	1	1			2
1.2	Особливості організації освітньої діяльності за програмою курсу «Харківщинознавство» в дистанційному форматі		2			2
1.3	Проектна діяльність на уроках інтегрованого курсу «Харківщинознавство»		2			2
1.4	Туристсько-краєзнавча робота як складова курсу «Харківщинознавство»: сучасні підходи до організації	1	1			2
	Разом за модулем	2	6			8
МОДУЛЬ 2. Освітній процес з Харківщинознавства в умовах сьогодення						
2.1.	Сучасна Харківщина на карті України: адміністративно-територіальний устрій, суспільні трансформації та розвиток освіти	1	1			2
2.2.	Краєзнавчі дослідження території рідного краю, її природних умов і ресурсів	1	1			
2.3	Археологічні дослідження на території Харківщини	1	1			2
2.4	Найдавніші часи та Середньовіччя як предмет історико-краєзнавчих досліджень Археологічні дослідження	1	1			2
2.5	Історичний поступ Слобідського краю в XVI – XIX століттях	1	1			2
2.6	Ключові події в історії Харківщини XX століття	1	1			2
2.7	Культура Слобожанщини: від витоків до сучасності	1	1			2

№ теми	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
2.8	Слобожани. Кількісні і якісні характеристики системи населення Харківської області	1	1			2
2.9	Особливості економічного розвитку Харківщини в сучасних умовах	1	1			
2.10	Сучасні екологічні проблеми і природоохоронна діяльність на Харківщині	1	1			
	Разом за модулем	10	10			16
МОДУЛЬ 3. Організаційний						
4.1.	Настановне заняття. Вхідне опитування		1			1
4.2.	Конференція з обміну досвідом. Підсумкове тестування		1			1
	Разом за модулем		2			2
	Усього:	12	18			30

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організація освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти

Тема 1.1. Стратегія сучасної краєзнавчої освіти. Програмно-методичне забезпечення інтегрованого курсу «Харківщинознавство»

Краєзнавство як складова частина українознавства. Об'єкти і предмет краєзнавства. Система краєзнавчої роботи. Краєзнавство в навчальній і виховній діяльності. Розвиток шкільного краєзнавства як одна з умов підвищення ефективності навчання і виховання учнів.

Краєзнавство як один з елементів історичної та географічної освіти. Комплексне і галузеве краєзнавство. Краєзнавчі курси. Організація викладання інтегрованого краєзнавчого курсу «Харківщинознавство». Міжпредметні зв'язки зі змістом історії, географії, літератури, художньої культури та інших курсів.

Програмно-методичне забезпечення викладання інтегрованого краєзнавчого курсу за вибором «Харківщинознавство» у 8 – 9-х класах закладів загальної середньої освіти Харківської області: навчальна програма (2025 р.), методичні рекомендації для вчителів.

Новий навчальний посібник «Харківщинознавство» (2021 р.): структура, методичні вказівки щодо використання. Робочий зошит для учнів як складова навчально-методичного комплексу.

Практикум. Моделювання календарно-тематичного плану на основі вільного вибору видів навчальної діяльності.

Тема 1.2. Особливості організації освітньої діяльності за програмою курсу «Харківщинознавство» в дистанційному форматі

Поняття дистанційного навчання. Історичний аспект виникнення і поширення дистанційної форми навчання. Очне та дистанційне навчання: спільні та відмінні риси. Гібридне навчання. Особливості дистанційного навчання в умовах воєнного часу.

Організаційні, технічні, інформаційні, методичні особливості використанні дистанційного та змішаного навчання. Складності та ризики дистанційного навчання.

Загальні особливості, переваги та недоліки дистанційного навчання. Цифрові ресурси для дистанційного навчання. Нові властивості і нові дидактичні функції цифрових освітніх ресурсів. Особливості цифрових ресурсів для краєзнавчих досліджень.

Практикум. Робота з цифровими сервісами та застосунками відповідно до запитів педагогів.

Тема 1.3. Проєктна діяльність на уроках курсу «Харківщинознавство».

Інтерактивні, проблемні, проєктні методи навчання та технології розвитку критичного мислення на уроках інтегрованого краєзнавчого курсу.

Сутність та особливості використання методу проєктів в освітній діяльності. Роль методу проєктів в формуванні учнівських компетентностей. Класифікації проєктів. Основні етапи виконання учнівського проєкту.

Використання мережі Інтернет в учнівській проєктній діяльності. Підходи до реалізації методу проєктів при вивченні курсу «Харківщинознавство».

Краєзнавчі дослідження у змісті програми курсу «Харківщинознавство».

Практикум. Використання методу проєктів як інструменту учнівських досліджень: крок за кроком.

Тема 1.4. Туристсько-краєзнавча робота як складова курсу «Харківщинознавство»: сучасні підходи до організації

Форми і методи дослідження рідного краю. Діяльнісні форми організації навчального процесу в межах позакласної роботи. Форми долучення підлітків до музейної діяльності. Особливості музейного навчання.

Практичні роботи на місцевості і польові дослідження. Екскурсії з метою вивчення природних об'єктів та місцевих підприємств. Складання маршруту екскурсії. «Портфель екскурсовода». Методичні прийоми та техніка ведення екскурсій.

Краєзнавчі експедиції та подорожі. Правила проведення туристсько-краєзнавчих подорожей. Організація і методика проведення одноденного та багатоденного походів.

Практикум. Моделювання віртуальних подорожей рідним краєм.

МОДУЛЬ 2. Освітній процес з Харківщинознавства в умовах сьогодення

Тема 2.1. Сучасна Харківщина на карті України: адміністративно-територіальний устрій, суспільні трансформації та розвиток освіти

Харківська область – один з провідних регіонів сучасної України. Специфіка сучасного соціально-економічного розвитку Харківської області. Перспектива Харківщини як важливого єврорегіону. Економіко-географічне положення області. Вплив геополітичних процесів на ЕГП області.

Сучасний адміністративно-територіальний поділ Харківської області, проблеми та шляхи його вдосконалення. Райони та громади. Роль громад в організації суспільного життя.

Внесок Харківщини і харків'ян у захист територіальної цілісності України. Специфіка економічного життя регіону в умовах воєнного стану.

Перспективи і орієнтири відбудови суспільно-економічного життя. Освіта Харківщини як основа її суспільно-економічного життя та побудови стратегії розвитку.

Практикум. SWOT-аналіз сучасного стану і перспектив розвитку регіону.

Тема 2.2. Краєзнавчі дослідження території рідного краю, її природних умов і ресурсів

Територія рідного краю – предмет краєзнавчих досліджень і основний ресурс життєдіяльності громади.

Особливості фізико-географічного положення Харківської області і його вплив на історичний розвиток і сучасність регіону.

Територія Харківщини: розміри, конфігурація, компактність з точки зору господарського розвитку. Харківщина на карті світу, Європи, України. Проектування розвитку регіону з урахуванням географічних особливостей.

Особливості природних умов Харківщини: рельєф і геологічна будова, клімат і внутрішні води, ґрунти, рослинність і тваринний світ. Природно-ресурсний потенціал області і його вплив на господарське освоєння і розвиток галузей економіки.

Ландшафти і фізико-географічне районування території. Місцеві природні комплекси.

Практикум. Визначення особливостей природних умов і ресурсів краю.

Тема 2.3. Археологічні дослідження на території Харківщини

Роль археологічних досліджень в системі історичного краєзнавства. Основні типи археологічних пам'яток і об'єктів. Методика спостережень під час археологічно-краєзнавчих екскурсій. розвідок та розкопок.

Археологічні культури Слобожанщини в контексті давньої історії України. Основні тенденції розвитку населення території Харківщини на ранньому етапі людської історії (кам'яна та бронзова доба). Кургани і могильники ранньої залізної доби та їх місце серед старожитностей скіфського часу.

Практикум. Укладання переліку археологічних пам'яток Харківщини.

Тема 2.4. Найдавніші часи та Середньовіччя як предмет історико-краєзнавчих досліджень.

Предмет і джерела історичного краєзнавства. Організація пошуку фактичного історико-краєзнавчого матеріалу.

Характерні риси розвитку матеріальної та духовної культури в добу раннього заліза. Передскіфський період. Кіммерійська культура.

Етногеографія Скіфії. господарство, матеріальна та духовна культура населення скіфського часу, суспільні відносини. Сарматський період: господарство, матеріальна та духовна культура.

Літописні сіверяни переддержавного періоду. Пам'ятки ранніх слов'ян на Харківщині. Гунська навала та епоха Великого переселення народів. Хозарський каганат та його роль в історії народів Східної Європи. Салтівська археологічна культура – «державна» культура Хозарії.

Печеніги, їх вплив на розвиток нашого краю. Походи князя Ігоря проти половців територією нашого краю. Розорення Переяславської «україни». Кочове та осіле населення краю у XIV – XV століттях.

Практикум. Визначення тематики дослідницьких робіт історичного краєзнавства

Тема 2.5. Історичний поступ Слобідського краю в XVI – XIX століттях

Заселення «Дикого поля». Заснування міст і слобод. Заснування міста Харкова. Адміністративно-територіальний устрій і військово-політичне значення Слобідської України. Утворення Харківської губернії.

Економічний розвиток Слобожанщини. Харків – економічний і культурно-освітній центр півдня Російської імперії. Будівництво залізниць і процес індустріалізації в 2-гій половині XIX століття.

Особливості містобудування і міського господарства. Розвиток освіти та науки. Культурне життя Слобожанщини.

Практикум. Розробка екскурсійного маршруту історичним центром Харкова.

Тема 2.6. Ключові події в історії Харківщини XX століття

Харківщина у політичних подіях 1-ої половини XX ст. Події Української революції на території Харківщини. Встановлення радянської влади в Харкові. Харків як політичний центр УСРР (1919 – 1934 рр.). Зміни адміністративно-територіальної системи на Харківщині.

Економічне становище у 20-40-ті роки XX століття. Здійснення індустріалізації та колективізації на Харківщині. Регіон в роки Голодомору.

Харківщина в період Другої світової війни. Відбудова Харківської області в післявоєнні роки. Особливості політичного та економічного розвитку області і міста в 60 – 70-ті роки.

Зміни в суспільному житті у часи «перебудови». Харківська область у перші роки незалежності України.

Практикум. Укладання ментальної карти соціально-економічного розвитку Харківщини у XX столітті.

Тема 2.7. Культура Слобожанщини: від витоків до сучасності

Матеріальна і духовна культура: визначення понять. Культурні витoki Слобожанщини. Народні традиції, релігійні і народні обряди та свята.

Розвиток архітектури і містобудування. Вулиці і площі, пам'ятники, сквери і парки Харкова.

Театральна, музична і художня культура Харківщини. Літературне життя.

Розвиток освіти і науки на Харківщині. Роль Харківського університету в розвитку гуманітарної сфери. Харківські наукові школи.

Релігія як культуuroутворюючий чинник. Духовне життя та діяльність релігійних організацій в історії Слобожанщини. Сучасна релігійна ситуація і міжконфесійне спілкування в регіоні. Культові споруди Харківщини: історія створення, архітектурні стилі, значення в житті населення, суспільна діяльність.

Культура і побут, походження (етногенез), розселення, процеси культурно-побутових відносин населення Слобожанщини на різних етапах

історії краю. Господарство та побут сільського і міського населення. Особливості народної архітектури, одягу, декоративно-прикладного мистецтва. Господарчий календар та народно-релігійні свята на Слобожанщині. Звичаї та обряди слобожан. Народні пісні та усна народна творчість.

Практикум. Розробка і обґрунтування герба громади / району м.Харкова.

Тема 3.6. Слобожани. Кількісні і якісні характеристики системи населення Харківської області

Кількість, густота і розміщення населення краю. Природний рух населення області, його територіальні особливості. Міграції населення в новітній період. Внутрішні і зовнішні міграції, їх вплив на чисельність і структуру населення. Статеві-віковий склад населення. Сімейний склад. Демографічна ситуація.

Національний склад населення області Історичні аспекти заселення Слобожанщини. Корінні народи і національні меншини. Етнографічна групи слобожани.

Особливості системи розселення та процесів урбанізації і субурбанізації. Система міського розселення області. Харківська агломерація. Типи міст за розмірами та за функціями. Типи сільських поселень, особливості їх розміщення.

Трудові ресурси і зайнятість населення. Освіченість і кваліфікація трудових ресурсів. Особливості ринку праці на Харківщині.

Практикум. Дискусія «Як поліпшити демографічну ситуацію у своїй місцевості?»

Тема 3.7. Особливості економічного розвитку Харківщини в сучасних умовах

Економічний потенціал області Галузева і територіальна структура господарства. Формування ринкової інфраструктури.

Структурні зміни та шляхи підвищення економічної ефективності промисловості, конкурентоспроможності її продукції. Машинобудування та газова промисловість як галузі спеціалізації області: чинники і проблеми розвитку.

Значення і передумови розвитку сільського господарства. Особливості спеціалізації, проблеми і перспективи розвитку харчової промисловості.

Розвиток соціальної інфраструктури області, проблеми і перспективи розвитку сфери послуг. Роль транспорту в господарстві області. Проблеми і перспективи розвитку транспортної системи.

Харківщина в загальнодержавному і міжнародному поділі праці. Значення зовнішніх економічних зв'язків в розвитку господарства області. Інтеграція в світову економіку.

Практикум. Складання програми розвитку громади «Мій край у середині ХХІ століття»

Тема 3.8. Сучасні екологічні проблеми на Харківщині та раціональне природокористування

Аналіз геоекологічної ситуації в Харківському регіоні. Показники стану навколишнього середовища. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Карта екологічної ситуації в області. Вплив геоекологічної ситуації на умови життя населення. Несприятливі фізико-географічні процеси на території області, чинники їх виникнення і шляхи запобігання.

Види рослин і тварин, занесені до Червоної книги України. Рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України. Природоохоронна діяльність. Характеристика основних природоохоронних об'єктів області.

Формування природоохоронної мережі. Складові екологічної мережі. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання і охорони навколишнього середовища в області.

Екологічне виховання на уроках Харківщинознавства.

Практикум. Презентація екологічних ініціатив у закладі загальної середньої освіти.

МОДУЛЬ 3 Організаційний

3.1. Настановне заняття. Вхідне діагностування

Ознайомлення слухачів з організацією, змістом та умовами проведення навчальних занять курсів. Надання рекомендацій щодо активного навчання, а також підготовки до підсумкового тестування й конференції з обміну досвідом.

Анкетування та вхідне діагностування слухачів курсів підвищення кваліфікації.

3.2. Конференція з обміну досвідом

Обговорення актуальних питань методики навчання інтегрованого курсу «Харківщинознавство» в сучасних умовах. Виклики та шляхи їх подолання: як нам це вдається!

Аналіз професійних ситуацій з практики слухачів курсів.

Підсумкове тестування

Виконання слухачами курсів завдань підсумкового тестування з використанням онлайн-платформ.

Практичні роботи

(зазначенні у відповідних темах за навчально-тематичним планом).

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/93000/
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
6. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року) URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetaпно-z-2022-roku>
7. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
8. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-r ezultativ-navchannia>
9. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1120729-24#Text>

Основна література

1. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків : Основа, 1990. 256 с.
2. Грінченко О. І. Навчальна програма інтегрованого краєзнавчого курсу за вибором «Харківщинознавство» для учнів 8-9-х класів закладів загальної середньої освіти / О. І. Грінченко, В. О. Кронгауз, О. М. Саввіч. — Х. : КВНЗ «ХВНО», 2025. — 37 с.
3. Етнографічні особливості Слобожанщини : метод. посіб. / упоряд. І. А. Скриль, М. Л. Коваленко. Харків : Харків. обл. станція юних туристів, 2020. 70 с.

4. Методичний посібник для вчителів інтегрованого краєзнавчого курсу «Харківщинознавство» / О. І. Грінченко, О. М. Саввіч ; за ред. Л. Д. Покроєвої. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Харківська акад. неперерв. освіти, 2024.
5. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навчально-методичний посібник / за ред. А. Л. Черній; відп. за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОППО, 2022. 168 с.
6. Фізична карта. Харківська область. Київ : ПрАТ «ПТ», 2020.
7. Харківщинознавство : робочий зошит для 8–9 кл. закл. загал. серед. освіти / О. І. Грінченко, О. М. Саввіч ; за ред. Л. Д. Покроєвої. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Гімназія, 2021. 104 с.
8. Харківщинознавство. Географія та історія рідного краю : навч. посіб. для 8–9 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2 ч.) / О. І. Грінченко, Л. І. Дух, В. В. Колода, О. М. Саввіч ; за ред. Л. Д. Покроєвої. Харків : Гімназія, 2021.

Додаткова література

1. Географія рідного краю. Райони та міста Харківської області. Природа : навч. посіб. / О. І. Грінченко ; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, Т. В. Дрожиної. Харків : Харківська акад. неперерв. освіти, 2016. 286 с.
2. Головне управління статистики у Харківській області. Статистична інформація. URL: <https://kh.ukrstat.gov.ua/stat-informatsiya> (дата звернення: 13.07.2025). — Назва з екрана.
3. Природа України. URL: <https://nature.land.kiev.ua/>
4. Природно-заповідна спадщина Харківської області / за заг. ред. В. А. Токарського. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 216 с.
5. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://wownature.in.ua/>
6. Український гідрометеорологічний центр. Харківський регіональний центр з гідрометеорології. URL: <https://www.meteo.gov.ua/ua/Karkivskii-RCHM> (дата звернення: 13.07.2025). — Назва з екрана.
7. Харківщина : енциклопед. слов. / Харків. облрада, Харків. облдержадмін. ; ред. рада: С. І. Чернов, В. С. Бакіров, М. І. Тітов та ін. ; редкол. : С. І. Посохов (голова), К. В. Астахова, С. М. Куделко та ін. Харків : Золоті сторінки, 2014. 440 с.
8. Харківщинознавство : хрестоматія / О. І. Грінченко, С. Л. Губіна, Т. В. Дрожина та ін. ; за ред. Л. Д. Покроєвої, Т. В. Дрожиної. Харків : Харківська акад. неперерв. освіти ; Видавництво «Точка», 2014. 380 с.